

Jeanne D'arc

DE MAAGD VAN ORLEANS

resonet in natione aperte

Guus Pikkemaat

Jeanne D'arc

DE MAAGD VAN ORLEANS

ASPEKT | TDM

Jeanne D'arc de maagd van Orleans

© 2020 Guus Pikkemaat

© 2020 Uitgeverij ASPEKT

Amersfoortsestraat 27, 3769 AD Soesterberg, Nederland
info@uitgeverijaspekt.nl - <http://www.uitgeverijaspekt.nl>

Distributie: TDM Books

Omslagontwerp: Bas Goverde

Binnenwerk: Aspekt Graphics

ISBN: 9879493001381

NUR: 242

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 jº het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (postbus 882, 1180 AW, Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) van deze uitgave in bloemlezingen, readers, en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912), dient men zich tot de uitgever te wenden.

INHOUDSOPGAVE

*	Voorwoord en dankbetuiging	
I	‘Hemelse stemmen’ in Domrémy	9
II	Van Chinon naar Orléans	31
III	Van Orléans naar Reims	57
IV	Van Reims naar Compiègne	77
V	Van Compiègne naar de brandstapel	101
VI	Van heks tot heilige	131
	Beperkte bibliografie	147

VOORWOORD EN DANKBETUIGING

Toen ik van Uitgeverij Aspekt het verzoek kreeg om een boek te wijden aan het bijzondere leven van de 15de eeuwse jonge Franse vrouw Jeanne d'Arc, ben ik daarop gaarne ingegaan. Daarbij realiseerde ik mij dat ik bij het schrijven van dit boek mij het beste aan de principes kon houden zoals die waren gaan gelden voor de reeks biografieën die al bij Uitgeverij Aspekt waren verschenen. Dit betekende dat ik mij vooral moest concentreren op hoofdzaken en mij niet moest verliezen in speculaties, waartoe het leven van Jeanne d'Arc veel aanleiding biedt.

Deze mijzelf opgelegde beperking stelde mij voor een moeilijke opgave omdat de weliswaar korte levensloop voor Jeanne rijk was aan vele gebeurtenissen van een vaak merkwaardig karakter. Die namen een aanvang toen Jeanne 13 jaar oud was. Toen nam zij verschijningen en 'stemmen' waar, die haar aanspoorden om braaf te leven en zich goed en kuis te gedragen. Vervolgens kreeg zij te horen dat zij een taak had te vervullen. Met steeds meer nadruk gaven de Stemmen haar opdracht om de stad Orléans te bevrijden van de Engelse belegeraars en daarna de Franse koning Karel VII plechtig te laten kronen in het door de Engelsen bezette Reims.

Die opdrachten moesten door Jeanne worden uitgevoerd in een Frankrijk dat toen zwaar leed onder de gevolgen van de zogenaamde Honderdjarige Oorlog (1337-1453), die was ontstaan uit een twist over de Franse troonopvolging.

In 1328 stierf de Franse koning Karel IV Capet, als laatste telg van zijn dynastie. Daarmee was het Capetingische Huis in rechte lijn uitgestorven. Er dienden zich twee dynastieën aan, die beide aanspraak maakten op de Franse troon. En dat betekende oorlog. Aan de ene kant stond het Huis Valois, vertegenwoordigd door Filips VI, die de Franse troon daadwerkelijk besteeg. Aan de andere kant stond het Huis Plantagenet, het Engelse koningshuis, vertegenwoordigd door Eduard III.

Via vererving bezat het Huis Plantagenet grote gebieden in Frankrijk, waaronder Aquitanië, maar het had altijd het koninklijk gezag erkend van het Capetingische Huis.

Toen dit was uitgestorven, vond Eduard III Plantagenet dat hij het

recht had om, naast de Engelse troon, ook de Franse troon op te eisen. Hij stuurde troepen. Gedurende ruim honderd jaar was Frankrijk het toneel van de strijd tussen de legers van Filips IV en Eduard III, en van hun nazaten. De Engelsen waren doorgaans succesvol, en hielden periodiek grote gebieden in hun bezit, waaronder Parijs!

De ommekeer kwam toen Jeanne d'Arc bij het vervullen van de taak die haar door de Stemmen was opgedragen, het vertrouwen won van de nog ongekroonde Franse koning Karel VII.

Hoe Jeanne haar taak vervulde, wordt in dit boek beschreven. Het is het intrigerende verhaal van haar korte leven van wonderlijke successen, dat tragisch eindigde op de brandstapel. Maar daarmee kwam geen einde aan de faam die zij door haar gedrag verworven had. Die zorgde ervoor Jeanne d'Arc in 1920 heilig werd verklaard.

Bij de totstandkoming van dit boek, dat in ieder geval moest uitmunten in beknoptheid en waarvan de tekst zich dus voornamelijk had te concentreren op hoofdzaken, ontving ik bijzonder veel hulp en steun van mijn vriend Bob Tolud. Hij toonde zich zonder meer bereid de door mij vervaardigde teksten kritisch door te lezen en deze te voorzien van door hem nuttig dan wel noodzakelijk geachte op- en aanmerkingen. Voor de vele moeite die hij zich daarbij heeft getroost, ben ik hem buitengewoon dankbaar. Hetzelfde geldt evenzeer zijn vrouw Régine Tolud-Boerebach, die voor mij enige moeilijke 15de eeuwse Franse teksten vertaalde.

Ook mijn oude Nijmeegse studiegenoot Coen Linssen wil ik hier graag noemen vanwege enige belangrijke wetenswaardigheden betreffende Jeanne d'Arc, waarop hij mij attendeerde.

Erkentelijkheid mijnerzijds geldt ook en niet in het minst voor mijn buurvrouw Susan Born. Ondanks haar drukke huishouden en haar 'volle baan' was zij altijd beschikbaar om met haar grote kennis van het computergebeuren mij opgewekt bij te staan wanneer - vanwege door mij begane onhandigheden - een en ander in het ongerede was geraakt en de gevolgen daarvan voor mij desastreus dreigden te worden. Voor ieder zich voordoend probleem kwam zij met een oplossing.

De mij van vele kanten zo ruim geboden hulp neemt niet weg dat de verantwoordelijkheid voor de inhoud van dit boek geheel en al bij mij berust.

I

'HEMELSE STEMMEN' IN DOMRÉMY

Op een ochtend vertelde Jacques d'Arc aan zijn vrouw Isabelle dat hij een benauwende droom had gehad. Hij moest daarin beleven dat zijn tienerdochter Jeanne het ouderlijke huis had verlaten en vertrokken was in gezelschap van een troep krijgslieden. Daar was hij behoorlijk van geschrokken, en ook Isabelle raakte van zijn verhaal nogal overstuur. Omgang met ruige vechtjassen was immers voor een jong meisje volstrekt ongepast en bovendien gevaarlijk. Te midden van ruw soldatenvolk zette een onschuldig meisje als Jeanne willens en wetens haar eer op het spel. Wanneer zij bekend zou komen te staan als een 'soldatenhoer', zou dat niet alleen een ramp voor haar zelf, maar ook voor haar hele familie betekenen.

Vandaar dat vader Jacques ook de drie broers van Jeanne op de hoogte bracht van zijn droom, en daarbij niet verzuimde zijn zoons nadrukkelijk op hun plicht te wijzen. Als datgene zou gebeuren waarvoor hij vreesde, dan zou hij willen dat zij hun zuster verdronken. En als zij dat niet zouden doen, dan zou hij haar zelf onder water houden!

Op welk moment in het eerste kwart van de vijftiende eeuw hij dit wrede vonnis over zijn dochter uitsprak is niet bekend, maar het gebeurde in het plaatsje Domrémy, aan de toenmalige oostgrens van het koninkrijk Frankrijk.

Dit dorpje - thans Domrémy-la Pucelle - lag aan de linkeroever van de Maas in Lotharingen, op de grens met Champagne. Het was een uithoek in het toenmalige Frankrijk.

Domrémy zelf was een onaanzienlijk plaatsje met veertig of vijftig woningen; van aanzienlijk meer betekenis was de weg die er doorheen liep. Oorspronkelijk was die weg een Romeinse heerbaan geweest, en door de eeuwen heen was ze niets van haar oude belangrijkheid kwijt geraakt. Er heerste een druk verkeer van kooplieden, bedevaartgangers en spionnen. Ook passeerden er koeriers van machtige heren zoals de hertog van Bourgondië, de koning van Frankrijk, de keizer van Duitsland en de paus. Deze boden waren belast met het schriftelijk of mondeling overbrengen van belangrijke berichten van staats- of krijgsbelang, en onderbraken hun reis vaak voor een rustpauze in Domrémy. Zo kregen de dorpsbewoners de

mogelijkheid om zich op de hoogte te stellen van wat er allemaal in Frankrijk gebeurde, en vooral van de geruchten die in omloop waren. De mensen in de vijftiende eeuw deden in nieuwsgierigheid niet onder voor het hedendaagse publiek. Ze waren even verzot op nieuwtjes en schandalen als wij. Thans komen die tot ons via radio, TV en gossipbladen, maar de toenmalige bevolking van Domrémy moest het doen met datgene wat koeriers en andere passanten te melden hadden. En men zal met weinig plezier geluisterd hebben naar de verhalen over de toestand in het Franse koninkrijk. Dat maakte slechte tijden door, en ging gebukt onder de gevolgen van de Honderdjarige Oorlog met Engeland. Die was begonnen in 1337 met een ruzie over de Franse troonopvolging. Met het overlijden van Karel IV de Schone, in 1328, was de dynastie van de Capetingers uitgestorven, althans in de rechte lijn. Voor de opvolging dienden zich twee pretendenten aan: Filips van Valois en de Engelse koning Eduard III. Beiden stamden uit het Capetingische huis en meenden daarom allebei goede gronden te hebben voor hun aanspraak op de Franse troon. Dank zij een aantal bondgenoten wist Filips zich in Frankrijk erkend te krijgen als opvolger van Karel IV en ging de geschiedenis in als koning Filips VI uit het huis Valois. Eduard III had het nakijken en zag zijn teleurstelling nog vergroot toen zijn rivaal Filips ook nog beslag legde op het Zuid-Franse hertogdom Guyenne, dat aan Eduard III behoorde. Deze reageerde meteen door zichzelf in 1337 alsnog tot koning van Frankrijk uit te roepen.

Dit kon door Filips VI natuurlijk niet worden geduld en zo kwam het tot een reeks gewapende conflicten, waarbij het Frankrijk van Filips duidelijk aan het kortste eind trok. Op 24 juni 1340 dolf de Franse vloot het onderspit in de zeeslag bij Sluis, en in 1346 werd het Franse leger door de Engelsen verpletterend verslagen bij het Noord-Franse Crécy in de buurt van Amiens. Het was een nederlaag die nog altijd wordt beschouwd als ‘een der grootste rampen in de Franse krijgsgeschiedenis’.

Aan de ellende was daarmee voor de Fransen nog geen einde gekomen. Doordat de Engelsen steeds meer soldaten naar Frankrijk overbrachten, konden ze hun militaire overwicht op de Fransen gemakkelijk handhaven. Deze leden dan ook in 1356 wederom een grote nederlaag in de slag bij Poitiers. De Franse koning Jan II de Goede, opvolger van Filips VI, werd door de Engelsen gevangen genomen. Zijn lot werd gedeeld door zijn 14-jarige zoon Filips die zijn vader in de slag dapper verdedigd had tegen diens belagers.

De vijandelijkheden werden in 1360 even opgeschort door het verdrag van Bretigny. Daarin werd voor de vrijlating van Jan II door de Engelsen een buitensporig hoog losgeld geëist. De Fransen moesten een bedrag van drie miljoen gouden ecu's betalen met de bepaling dat dit bedrag voldaan zou worden in zes jaarlijkse termijnen. Verder moest de Franse vorst geheel zuidwest Frankrijk tot aan de Loire afstaan aan de Engelse koning.

Zijnerzijds zou de Britse monarch zijn aanspraken op de Franse koningstitel laten varen en het door hem veroverde hertogdom Normandië teruggeven aan Jan II.

Daarna was het voorlopig gedaan met de Engelse successen in Frankrijk. Onder de regering van Karel V de Wijze, die in 1364 zijn vader Jan als koning van Frankrijk was opgevolgd, kwam een einde aan de chaotische toestanden in zijn rijk. Terwijl Karels legendarische veldheer Bertrand du Guesclin grote overwinningen boekte op militair terrein, wist hijzelf langzaam de orde en het koninklijke gezag in zijn rijk te herstellen.

Dat het Franse leger eindelijk de Engelsen de baas kon, was te danken aan zijn veldheer Du Guesclin die de Engelse tactiek van oorlogvoeren zorgvuldig had bestudeerd en er gaandeweg achter was gekomen hoe hij de Britten succesvol aan moest pakken. Zo wist hij de Engelse koning Richard II steeds verder terug te dringen, zodat deze in Frankrijk op de duur alleen nog de steden Bayonne, Bordeaux en Calais bezat.

Maar onder Karel VI, de zoon van Karel de Wijze, keerde het tij. Het geluk liet de Fransen weer in de steek. Dat had alles te maken met de minderjarigheid van Karel VI. Namens hem werd de regering toen gevoerd door vier ooms, broers van zijn vader. Dat waren de hertogen van Bourbon, Berry, Anjou en Bourgondië. Ieder lid van dit ambitieuze kwartet sloofde zich uit om zijn persoonlijke macht te vergroten ten koste van het koninklijke gezag. Door hun onderlinge na-ijver en het daaruit volgende wanbeleid moesten de vier regenten al gauw prijsgeven wat onder Karel V gewonnen was.

De man die zich in dit onderlinge geruzie het sterkste toonde, was hertog Filips de Stoute van Bourgondië. Zijn hertogdom had hij gekregen van zijn vader, de Franse koning Jan II, als dank voor zijn heldhaftige optreden in de slag bij Poitiers. De opvolgers van Jan II zouden echter weinig plezier beleven aan de gevolgen van dit blijk van erkentelijkheid. Bourgondië zou de komende jaren namelijk de grootste plaag worden van de Franse koningen.